

PSIHIJATRIJSKA HOSPITALIZACIJA: POŠTOVANJE ETIČKIH NAČELA I STIGMATIZACIJA

/ PSYCHIATRIC HOSPITALIZATION: RESPECT FOR ETHICAL PRINCIPLES AND INFLUENCE ON SELF STIGMA

Osvrt Martine Barbiš na knjigu

Cilj istraživanja opisanog u knjizi bio je steći uvid u poštovanje etičkih načela u psihijatrijskim institucijama za liječenje putem procjene osoba s osobnim iskustvom liječenja u bolničkom psihijatrijskom sustavu. Provedeno je kvantitativno i kvalitativno istraživanje. Cilj kvantitativnog istraživanja bio je steći uvid u učestalost i specifičnost etičkih prijestupa osoblja tijekom psihijatrijske hospitalizacije ispitanika, a cilj kvalitativnog istraživanja bio je opisati pozitivne i negativne postupke zdravstvenog osoblja te navesti preporuke pacijenata u svrhu poboljšanja liječenja. Istraživanjem se željelo utvrditi i je li iskustvo hospitalizacije povezano sa samostigmatizacijom.

Ispitanici: U istraživanju je sudjelovalo 214 osoba s iskustvom hospitalizacije na različitim psihijatrijskim odjelima i bolnicama u Hrvatskoj. Najzastupljenije dijagnoze bile su alkoholizam, depresija i shizofrenija.

Metode: Za utvrđivanje etičkih prijestupa osoblja primijenjen je Upitnik prijestupa

The aim of the research described in this book was to gain insight into the respect for ethical principles among the staff of psychiatric institutions through the evaluation of people with personal experience of treatment in a hospital psychiatric system. Quantitative and qualitative research was conducted. The aim of quantitative research was to gain insight into the frequency and specificity of ethical transgressions during psychiatric hospitalization, and the aim of qualitative research was to describe positive and negative behaviour of healthcare workers as well as the patients' recommendations for the improvement of treatment. The study also sought to determine whether the hospitalization experience was associated with self-stigma.

Participants: 214 persons with experience of hospitalization at various psychiatric wards and hospitals in Croatia participated in the study. The most common diagnoses were alcoholism, depression, and schizophrenia.

Methods: The Ethical Principles of Health Transgression Questionnaire (Burge-

etičkih načela u zdravstvenoj skrbi (Burgemann i sur., 2012.), a za utvrđivanje samostigmatizacije Inventar internalizirane stigme psihičkih poremećaja (Boyd Ritsher, Otilingam i Grajales, 2003.).

U upitniku prijestupa etičkih načela opisana su 23 događaja koja obrađuju prijestup pet etičkih načela u zdravstvenoj skrbi, a to su: autonomija, pravda, tjelesna nepovredivost, integritet i seksualna nepovredivost. Primjer jest: „Jeste li kad u psihijatrijskoj skrbi u Hrvatskoj doživjeli da niste bili odgovarajuće informirani?“ Ispitanici izvješćuju jesu li ili nisu doživjeli takve situacije, odnosno trebaju zaokružiti odgovor „Da“ ili „Ne“. Inventar internalizirane stigme psihičkih poremećaja kojim se utvrđivala samostigmatizacija osmišljen je za mjerenje subjektivnog doživljaja stigme, a sadržava pet podljestvica: Otuđenje (subjektivni doživljaj obezvrijeđenosti kao člana društva), Odobravanje stereotipa (stupanj slaganja s općenitim stereotipima o ljudima koji imaju psihički poremećaj), Doživljaj diskriminacije (percepcija načina na koji se ostali trenutačno prema njima odnose), Socijalno povlačenje, Otpornost na stigm (iskustvo odupiranja stigmati). Elementi različitih podljestvica u upitniku su pomiješani. Tvrdnje su u prvom licu, a ispitanik treba na Likertovoj ljestvici od četiri stupnja (1 = nimalo se ne slažem; 2 = ne slažem se; 3 = slažem se; 4 = potpuno se slažem) označiti stupanj u kojem se slaže ili ne slaže.

mann et al. 2012) was used to determine the transgressions of the staff and the Inventory of Internal Stigma of Psychiatric Disorders was used to determine self-stigmatization (Boyd Ritsher, Otilingam, and Grajales, 2003).

The Ethics Principle Offense Questionnaire describes 23 events that operationalize the transgression of five ethical principles in health care: autonomy, justice, physical integrity, integrity, and sexual integrity. One example of a question is “Have you ever felt inadequately informed while receiving psychiatric care?” The inventory of internalized stigma of psychiatric disorders which determined self-stigmatization was constructed to measure the subjective experience of stigma and contains five subscales: *Alienation* (subjective experience of being devalued as a member of society); *Approval of stereotypes* (degree of agreement with general stereotypes about people with psychiatric disorders); *Experience of discrimination* (perception of how other people currently treat them); *Social withdrawal*; *Resistance to stigma* (experience of resisting stigma). Items from different subscales are mixed in the questionnaire. Statements are in the first person, and the respondent selects the degree to which they agree or disagree on a Likert scale with four points (1 = strongly disagree; 2 = disagree; 3 = agree; 4 = completely agree).

The results obtained through the Ethical Offenses Questionnaire show that the highest number of offenses were expe-

Rezultati dobiveni primjenom upitnika etičkih prijestupa pokazuju da je najveći broj prijestupa doživljen u području etičkog načela autonomije (neodgovarajuće informiranje, nepoštovanje mišljenja, uskraćivanje vremena za razmišljanje o npr. drugim mogućnostima, neslušanje), a najmanje prijestupa bilo je u području načela seksualne nepovredivosti.

Polovina sudionika istraživanja doživjela je da nije bila odgovarajuće informirana, a svaka treća osoba navela je da je osjećala kako mora prihvatiti određeno liječenje protiv vlastite volje zbog straha od prisile ili zlostavljanja ako to ne učini. Da je bolničko liječenje bilo protiv njihove volje, navelo je 22 % osoba. Ti rezultati upozoravaju na nesuklađenost postupanja sa Zakonom o pravima osoba s duševnim smetnjama, koji nalaže da osoba mora biti sveobuhvatno informirana o razlozima za prijam u psihijatrijsku ustanovu kako bi mogla donijeti odluku o liječenju, koja mora biti slobodna i ničim uvjetovana.

S obzirom na načela pravde, 36 % osoba smatra kako nije dobilo skrb kakvu misle da im je potrebna što ukazuje na potrebu za planiranjem liječenja na temelju individualnog plana i ciljeva liječenja. U području etičkog načela integriteta gotovo svaka treća osoba osjećala se zaboravljenom ili zanemarenom, a čak ih je 26 % doživjelo ponižavanje od strane osoblja. S obzirom na etičko načelo tjelesne nepovredivosti,

riješeno u području etičkog načela autonomije (inadekvatna informacija, diskretizacija, ne davanje vremena za razmišljanje o drugim opcijama, ne slušanje), dok najmanje povreda bila je u području etičkog načela seksualne integriteta. Polovica sudionika percepcija je da nisu bili adekvatno informirani, a jedan od tri je rekao da su prihvatili liječenje protiv svoje volje zbog straha od negativnih posljedica ako to ne učine. 22% sudionika izjavilo je da je hospitalno liječenje bilo protiv njihove volje. Ovi rezultati ukazuju na nedostatak poštovanja Zakona o pravima osoba s duševnim smetnjama, koji zahtijeva da osoba mora biti sveobuhvatno informirana o razlozima za prijam u psihijatrijsku ustanovu kako bi mogla donijeti odluku o liječenju, koja mora biti slobodna i ničim uvjetovana.

Što se tiče načela pravde, 36% ljudi smatra da nisu dobili odgovarajuću skrb, što ukazuje na potrebu za planiranjem liječenja na temelju individualnog plana i ciljeva liječenja. U području etičkog načela integriteta gotovo svaka treća osoba osjećala se zaboravljenom ili zanemarenom, a čak ih je 26% doživjelo ponižavanje od strane osoblja. S obzirom na etičko načelo tjelesne nepovredivosti, 31% ljudi osjećalo je da su bili zlostavljani u području etičkog načela seksualne integriteta (prezrelost, diskretizacija, ne davanje vremena za razmišljanje o drugim opcijama, ne slušanje), dok najmanje povreda bila je u području etičkog načela seksualne integriteta. Polovica sudionika percepcija je da nisu bili adekvatno informirani, a jedan od tri je rekao da su prihvatili liječenje protiv svoje volje zbog straha od negativnih posljedica ako to ne učine. 22% sudionika izjavilo je da je hospitalno liječenje bilo protiv njihove volje. Ovi rezultati ukazuju na nedostatak poštovanja Zakona o pravima osoba s duševnim smetnjama, koji zahtijeva da osoba mora biti sveobuhvatno informirana o razlozima za prijam u psihijatrijsku ustanovu kako bi mogla donijeti odluku o liječenju, koja mora biti slobodna i ničim uvjetovana.

19 % osoba doživjelo je da je osoblje provodilo pregled/tretman na pretjerano grub način, 8 % doživjelo je prijetnju da će ih netko udariti, 19 % je doživjelo izrugivanje, 26 % poniženje, 31 % doživjelo je da su zaboravljeni ili zanemareni, a 13 % smatralo je da je prekršena profesionalna tajna. Privatnost kod svlačenja nije imalo 11 % ispitanika, a 10 % je doživjelo komentiranje njihova tijela sa seksualnim prizvukom.

Žene su doživjele veći broj prijestupa etičkih načela od strane osoblja nego muškarci. Najmanje prijestupa doživjele su osobe koje su dobile dijagnoze povezane s alkoholom, a najviše osobe s dijagnozom shizofrenije i psihoze. Više je prijestupa bilo na zatvorenim odjelima. Usto, osobe najlošije financijske situacije i osobe koje su svoje opće zdravstveno stanje procijenile lošijim doživjele su veći broj prijestupa.

Istraživanjem samostigmatizacije utvrđeno je kako većina sudionika (70 %) sebe gotovo i ne stigmatizira, a njih 22 % iskazalo je blago internaliziranu stigmom. Osoba koje se umjereno stigmatiziraju ima 6,5 %, a osoba koje se izrazito stigmatiziraju samo 2 %. Najmanji su stupanj samostigmatizacije iskazale osobe kojima je dijagnosticiran alkoholizam, a najviše osobe kojima su dijagnosticirane shizofrenija i psihoza. Moguće je da su takvi nalazi male samostigmatizacije povezani s odabirom ispitanika. Gotovo polovina sudionika

gotten or neglected, and 13% thought that professional secrecy had been breached. 11% of respondents did not have privacy when undressing and 10% experienced comments with sexual overtones regarding their body.

Women experienced more violations of ethical principles by staff than men. The lowest number of offenses was experienced by persons whose diagnoses were related to alcohol, and the highest number of offenses was experienced by persons who were diagnosed with schizophrenia and psychosis. More offenses were in closed wards. Also, people in poorer financial situations and people who assessed their general condition of health as poor experienced a greater number of offenses.

The self-stigma survey found that the majority of participants (70%) do not self-stigmatize themselves, while 22% of them displayed a slightly internalized stigma. 6.5% show moderate self-stigmatization, and only 2% had a significant self-stigma. People whose diagnoses were related to alcohol showed the lowest degree of self-stigmatization, while those who were diagnosed with schizophrenia and psychosis showed a higher degree of self-stigmatization. It is possible that these findings of low self-stigmatization are related to the selection of participants. Almost half of the study participants have received psychotherapy, counselling, or have participated in a support group. These interventions can empower persons, which can have

istraživanja pohađala je psihoterapiju ili savjetovanje koji mogu imati osnažujući učinak, a grupu potpore, koja također može djelovati osnažujuće na svoje članove, pohađalo je čak 55 % sudionika istraživanja. Utvrđeno je da je samostigmatizacija povezana s brojem doživljenih etičkih prijestupa od strane osoblja u psihijatrijskim institucijama. Istraživanje je potvrdilo zaštitni učinak mreže osoba u prijateljskim odnosima s pojedinim ispitanikom.

Zanimljiv je dio knjige i kvalitativno istraživanje. U tom dijelu istraživanja od sudionika istraživanja zatraženo je da opišu pozitivno ili negativno iskustvo s osobljem unutar psihijatrijskog zdravstvenog sustava u Republici Hrvatskoj. Zatraženo je i da iznesu svoje mišljenje o tome kakvo postupanje osoblja pomaže u liječenju. Osobna iskustva govore više od statističkih podataka i suočavaju nas s posljedicama našeg ponašanja te mogu povećati razumijevanje pacijenta i potaknuti poželjna ponašanja, koja nisu važna samo zbog etičkog postupanja nego i za uspjeh liječenja.

Zaključak: Rezultati istraživanja prikazani u knjizi upozoravaju na važnost poštovanja etičkih načela / ljudskih prava u psihijatrijskim institucijama i stvaranja terapijskog ozračja dobrovoljnosti i oporavka, koje se povezuje s najboljim rezultatima liječenja. Opisana osobna iskustva pacijenata govore više od statističkih podataka i pružaju

an influence on self-stigma prevention. Self-stigmatization was found to be related to the number of experienced ethical offenses committed by staff in psychiatric institutions. The study has confirmed the protective effect of the social network of friendships.

Qualitative research is another interesting part of this book. In this part of the study, participants were asked to describe a positive or negative experience with staff within the psychiatric health system in the Republic of Croatia. They were also asked to express their recommendations for the improvement of treatment. Personal experiences speak more than statistics and confront us with the consequences of our behaviour, and can increase the patient's understanding and stimulate desirable behaviours that are not only important for ethical treatment but also for the success of treatment.

Conclusion: The research findings presented in this book highlight the importance of respecting ethical principles/human rights in psychiatric institutions and creating a therapeutic atmosphere of voluntariness and recovery that is associated with the best treatment outcomes. The described personal experiences of patients speak more loudly than statistics and provide guidance for the actions of healthcare staff in psychiatry that are consistent with respect for human rights, a personalized and individualized approach to treatment, empathy, and applying staff-patient relationships

smjernice za postupanje zdravstvenog osoblja na psihijatriji koje je u skladu s poštovanjem ljudskih prava, personaliziranim i individualnim pristupom u liječenju, pokazivanjem empatije i izgradnjom odnosa osoblje – pacijent koji su povezani s boljim rezultatima liječenja. Preporuke iznesene u knjizi u skladu su sa stručnim preporukama i zaključcima da su odnos osoblja, osobni pristup, individualni plan liječenja, psihobiosocijalni pristup i osnaživanje ključni za oporavak od psihičke bolesti. Iako kršenje ljudskih prava u psihijatrijskim institucijama može imati svoje pravne posljedice, u institucijama za liječenje važno je ostvariti ozračje koje potiče terapijsku kulturu informiranja i liječenja na temelju informiranog pristanka te razvoj stajališta i postupaka koji omogućuju oporavak osoba koje se liječe od poteškoća mentalnog zdravlja u psihijatrijskim institucijama. Opise pozitivnih i negativnih iskustava tijekom liječenja i savjete o tome što pomaže u liječenju i što bi trebalo promijeniti treba prihvatiti kao korisne informacije partnera u liječenju bez čije suradnje nema uspješnog liječenja. Njegovanje kulture poštovanja ljudskih prava i kulture oporavka u psihijatrijskim institucijama uključuje i prevenciju samostigmatizacije, stigme i diskriminacije, čemu također treba posvetiti pozornost u individualnom planiranju liječenja.

Sladana Štrkalj Ivezić

that are associated with better treatment outcomes. Patients' recommendations are consistent with the professional recommendations that staff relationships, individualized treatment plans based on a psychobiosocial understanding of mental illness, and empowerment are key for recovery from a mental illness. Although violations of human rights in psychiatric institutions may have legal consequences, it is important for treatment institutions to organize treatment that fosters a therapeutic culture of treatment based on informed consent, as well as to promote attitudes and interventions that facilitate the recovery process. Descriptions of positive and negative experiences during treatment, as well as advice on what helps in treatment and what should change, should be accepted as useful information by treatment partners, without whose cooperation there is no successful treatment. Fostering a culture of human rights and a culture of recovery in psychiatric institutions also includes the prevention of self-stigmatization, stigma, and discrimination, which also needs to be addressed in individual treatment planning.

Sladana Štrkalj Ivezić